

Uvodnik

Jože in Zlata Volarič sta se uveljavila v sedemdesetih letih preteklega stoletja kot zanimiva predstavnika sodobnega »naivnega« oziroma samorastniškega kiparstva in slikarstva. Svoja likovna dela sta od sredine sedemdesetih let uspešno predstavljala na samostojnih in skupinskih razstavah v Sloveniji, na Hrvaškem, v Srbiji in druge. Vendar je večina kiparskega opusa Jožeta Volariča in slik in risb Zlate Volarič ostala javnosti neznana. Očitno je, da sta avtorja našla zadostno mero zadoščenja v predanosti likovnemu delu, v ustvarjalnem užitku in v izrazno-izpovednih možnostih, ki ga omogočajo oblikovanje skulptur, slikanje in risanje. Jože Volarič je zapisal, da je ustvarjalno delo zanj in soprogo bilo želja in veselje, z leti pa je postalo potreba in celo nuja.

Poleg umestitve v sklop t. i. naivne oziroma samorastniške umetnosti oba avtorja povezuje več skupnih potez. Ena med njimi je bila veselje do življenja, ki je bila v različnih pojavnih oblikah osrednja »rdeča nit« njunega likovnega izraza. Zlata Volarič je poudarila: *»Resnično želim, da ljudje pozabijo na mračne trenutke ko gledajo moje slike. Odvržejo naj vse črno, sije naj sonce, blešči naj se cvetje, opazijo naj nasmeh in utripanje iskrice v očesu. Tople barve so za mene Sonce, Cvetje, Ljubezen, temne pa govorijo o nevednosti in nesporazumih.«* (Večerni list, Zagreb, 3. 9. 1989) Pri snovanju motivov sta se pogosto vračala v otroška leta in z oživiljanjem spominov na nekdanji vsakodnevni utrip na podeželju krepila pestrost motivnega sveta.

Suvereno obvladovanje oblikovanja figuralnih motivov iz varjenega železa oziroma jekla je Jožeta Volariča že na prvih javnih predstavitvah postavilo na vidno mesto med samorastniškimi kiparji, ki so za gradivo najpogosteje izbirali les. Njegovi orodji sta bili železo oziroma jeklo in varilni aparat, tehnika kiparjenja pa električno obločno varjenje jekla. Premagovanje trde kovine in njeno umerjanje v figuralne in druge motive je bilo tako prepričljivo, da so pisci o Volaričevem kiparstvu pogosto poudarjali, da je kiparju uspelo hladni kovini vdahniti življenje.

Beograjska likovna kritičarka Miroslava Boškovič je leta 1980 zapisala: *»Jože Volarič, prevzet z vsebino, išče oblike in z lastnimi likovnimi rešitvami interpretira motiv in model, strukturira figuro psihološko in anatomsko zrelo in kompletno. Z izpovednostjo in izrazom je Volarič iz jekla, sinonima brezdušnosti, sprostil poganjke pravega duha z originalno kiparsko tehniko, brez poklicne manire in manualne nespretnosti oživel jeklo, mu dal skladje in polnost, ga učlovečil. Živa faktura individualnih ali skupinskih portretov, osamljenih figur ali v paru, včasih tudi v množici, ki tvori skupino dinamičnih gibov in*

slikovitih oblik, oformljena z varjenjem jeklene pločevine in žice, pritegne pozornost opazovalca, ki ga vzburi umetnik, 'v celoti ne zajet v obstoječe poti našega primitivnega kiparstva'.» (Miroslava Mira Bošković, besedilo ob razstavi v galeriji Kulturnega centra BIGZ, Beograd, 1980)

V štirih desetletjih so se v domači kletni delavnici Jožeta Volariča zvrstili številni motivi. Zanimale so ga zgodovinske in literarne teme, ljudske legende, vaški originali, pijanci, godci, pevci, naporno kmečko delo, biki in druge živali, svetopisemski prizori, sodobno dogajanje, revščina in krivice v svetu ... Pogosti so bili socialno-kritični poudarki, ki jih je Volarič povezoval s humorjem in grotesknostjo. Sprva je prevladovala figuralika, v zadnjem desetletju pa se je Jože Volarič vedno bolj usmerjal k nefiguralni skulpturi. Iz odpadnih kosov nerjavečega jekla je oblikoval maske in večje konstruktivistične skulpture.

Morda je likovna kritika bila še najbolj naklonjena skupinski figuralni plastiki, ki je bila dolgo časa eden od razpoznavnih znakov Volaričevega kiparstva. Tudi posamezne skulpture je rad združeval s skupine, pripovedne celote oziroma serije. Gruče malone identičnih kipcev, neločljivo povezanih v slikovito kompozicijo, so zanimive po formalni plati, Volarič pa je na ta način okrepil tudi izpovedno moč upodobljenega motiva. Oblikovanje posameznih figur je poenostavljeno. Človeški liki so shematizirani, vendar je Jožetu Volariču z držami, grobimi, ekspresivnimi deformacijami telesa, izrazi obraza (zlasti značilna so široko odprta usta krožne oblike) uspelo prikazati veselja, radosti in bridkosti življenja preprostega človeka.

Drugi razpoznavni znak in pomemben razpoloženjski element Volaričevega kiparstva v železu je bilo oblikovanje počrnjene povrhnjice plastik. Kose kovine je prekrival s kapljicami raztopljene kovine, le-te so ustvarile razgibano, živahno površino, ki plastike prekriva kot nekakšna koža.

Slikarstvo Zlate Volarič vsebuje izrazito osebno-izpovedno komponento. Večina motivov ima avtobiografski značaj. Otroci pri igri, kmečki ljudje pri delu, dogodki, katerim je bila nekoč priča likovnica, so na slikah Zlate Volarič prikazani na samosvoj način. Poudarjena sta iskreno, odkritosrčno, otroško-naivno videnje in interpretacija sveta, njegovih pojavov in narave, ki sta med osrednjimi značilnostmi samorastniških slikarjev, t. i. naivcev. Pri Zlati Volarič tovrsten pristop lahko povežemo tudi z njenim pedagoškim delom z otroci in mladostniki.

Pripovedno nazornost pri opisovanju dogodkov, običajev in drugih prizorov vsakdanjega življenja je začela slikarka postopoma nadomeščati s poudarjanjem simbolne plati slikarskega sveta. Konkretna prizorišča so

se spremenila v sanjske pejsaže, po katerih so na primer dirjali konji z vihrajočimi grivami, »*zvesti spremljevalci njenega otroštva in hkrati močni nezavedni simboli življenja*« (Maruša Avguštin, besedilo ob razstavi v Šivčevi hiši v Radovljici, januar 1979). Vselej pa je bil pri izboru motiva odločilen spontan avtoričin odziv. Slike, risbe, akvareli in pasteli so nastajali kot likovna konkretizacija avtoričinih razmišljanj ali podzavestnih vzgibov.

Zlata Volarič je motive upodabljala na shematiziran način. Značilna stilizacija in tipizacija figur, ki so upodobljene od spredaj ali v polovičnem profilu, je podobna otroškemu načinu oblikovanja. Včasih se zazdi, da so figure, čeprav so nosilke pripovedne vsebine, samo eden izmed motivnih elementov, ki jih je slikarka v enakomernem ritmu nanizala na sliki. Poudarjena obrisna risba, omejitve na lokalni kolorit, svetla barvna lestvica, zoperstavljanje različnih barv in slikovita barvna sosledja, kompozicije, ki ne poznajo praznega prostora, strma perspektiva in prekrivanje barvnih ploskev z bisernimi kapljicami barve so spreminjali motive v mozaične, ornamentalno občutene celote. Slikarka se je praviloma odločila za poudarjeno središčno kompozicijo, za simetrično ali enakomerno razporeditev sestavnih delov motiva po likovni ploskvi. Pri perorisbah, ki jih je v samozaložbi izdajala v mapah, je najpogosteje izbrala elipsast oziroma ovalen kompozicijski okvir.

Topel, lahkoten kolorit s prevladujočimi rdečimi, rožnatimi, rumenimi, modrimi in zelenimi toni, odsotnost močnih barvnih akcentov, slikanje motivov brez senc, krhkost in nežnost upodobljenih slokih figur govorijo o liričnem videnju in interpretaciji motivnega sveta, s katerim je slikarka na človeško topel način želela predstaviti nekatere temeljne človeške vrednote in življenjske resnice.

Damir Globočnik

ZLATA VOLARIČ, ROJENA VEŽNAVER

Zlata Volarič se je rodila 26. januarja 1930 v Mariboru. Kasneje sta starša kupila hišo v Kamovcih v Prekmurju. Po končani osnovni šoli v Radmožancih je obiskovala nižjo gimnazijo v Lendavi. Med vojno so Madžari njeno družino odpeljali v taborišče Šarvar. Leta 1951 je dokončala učiteljsiše v Mariboru. Poučevala je na prekmurskih osnovnih šolah. Na Srednji tehnični šoli v Lendavi je poučevala slovenščino in nemščino. Med delom je dokončala tudi Pedagoško akademijo v Mariboru (slovenščina – srbohrvaščina in ruščina). Leta 1965 se je z možem in hčerko Mileno preselila v Kranj. Leta 1973 sta z možem zgradila hišo na Kokrici pri Kranju. V Kranju je na različnih osnovnih šolah poučevala slovenščino, redno pa je do upokojitve leta

1983 učila na osnovni šoli France Prešeren v Kranju.

S slikarstvom se je začela resneje ukvarjati leta 1976. Naslednje leto je prvič razstavljala (mednarodna razstava Naiva 77, Zagreb). S pisanjem se je ukvarjala od leta 1980. Pisala je prozo za odrasle in otroke ter humoreske (knjige Koraki, Sreča? Da, ali tudi ne, Peti korak ...). Vse svoje in moževe knjige, razen prvega romana, je tudi sama ilustrirala (70 knjig za odrasle, skupaj z otroškimi knjigami okrog 170 knjig). Večino knjig je izdala v samozaložbi. Objavljala je prispevke v časopisih, revijah in na radiu.

Bila je članica dveh likovnih društev v Zagrebu, Društva likovnih samorastnikov v Ljubljani in Društva slovenskih pisateljev. Imela

je več kot 80 samostojnih razstav. Med drugim je samostojno oziroma skupaj s soprogom Jožetom Volaričem razstavljala v Banji Luki, Beogradu, na Blejski Dobravi, v Cerkljah na Gorenjskem, Čakovcu, Čresnovcih, Izoli, na Jesenicah, v Jevnici, Kobilju, Kokrici, Kotor Varošu, Kranjski Gori, Kölnu, Kranju, Krapinskih Toplicah, Kresnicah, Lendavi, Litiji, Ljubljani, Ljubnem na Gorenjskem, Muti, Naklu, Otočah, Polšniku pri Litiji, Primskovem pri Litiji, Sanskem Mostu, Skopju, Slovenski Bistrici, Svetozarevu, Škofji Loki, Turnišču, Vačah, Veliki Polani, Vrbovcu, Vreocih in Zagrebu. Sodelovala je na več kot 50 likovnih kolonijah in ex temporih ter na okrog 300 skupinskih razstavah.

Zlata Volarič je umrla 17. novembra 2008 na Golniku.

Kopalci, 1978, olje, platno, 50 x 70 cm

Izgon iz taborišča, 1977, olje, platno, 50 x 70 cm

Tekmovanje, 1979, olje, platno, 50 x 70 cm

Obisk, 1979, olje, platno, 50 x 70 cm

Deček z balonom, okrog 1977–1979, olje, platno, 70 x 59 cm

Ples, 1989, olje, platno, 90 x 70 cm

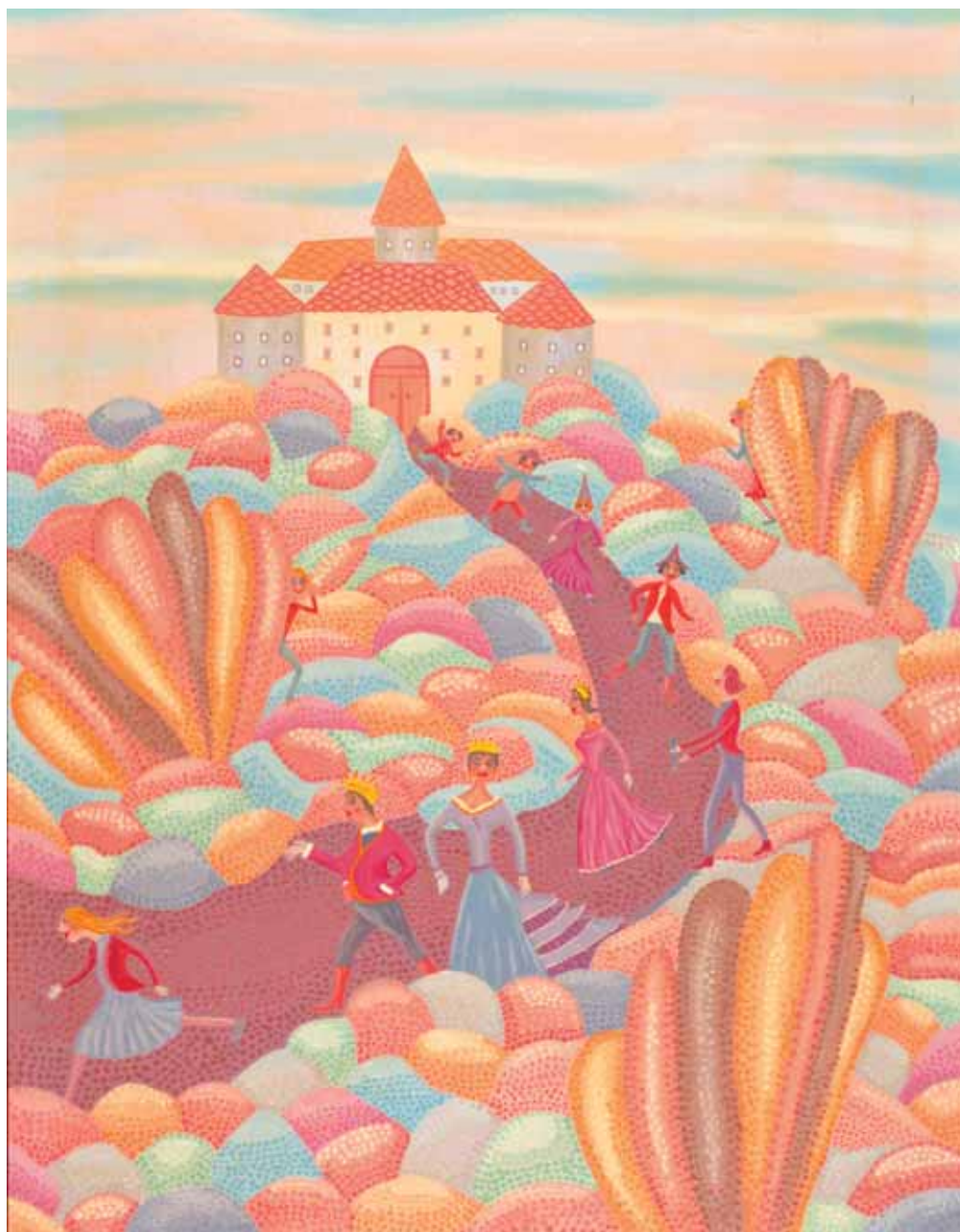
Kje si umetnost, 1989, olje, platno, 90 x 70 cm

Hej, daj še meni, 1990, olje, platno, 90 x 70 cm

Naša pesem, 1990, olje, platno, 90 x 70 cm

Pravljica, 1990, olje, platno, 90 x 70 cm

Vzpon, 1989, olje, platno, 90 x 70 cm

Moji spomini (triptih), 1984, olje, platno, 50 x 23 cm, 50 x 52 cm, 50 x 23 cm

Na kmetih (triptih), 1984, olje, platno, 50 x 25 cm, 50 x 50 cm, 50 x 25 cm

JOŽE VOLARIČ

Jože Volarič se je rodil konec leta 1931 očetu Štefanu Volariču in materi Mariji Santo. Kmalu po Jožetovem rojstvu sta starša izgubila gostilno ob železniški postaji v Banovi Jarugi na Hrvaškem. Oče je zgradil hišo na Kreševinah. Jože Volarič je bil po vojni v prvi generaciji dijakov na Rudarski industrijski šoli v Lendavi. Tu je leta 1947 spoznal Zlato Vežnaver, s katero sta se leta 1951 poročila. Leta 1952 se jima je rodila hčerka Milena. Družina je živela v Petišovcih, Lendavi in od leta 1965 v Kranju.

Jože Volarič je bil na svoji poklicni poti vajenec, ključavničarski mojster, vrtalni mojster, tehnik, inženir strojništva, profesor industrijske pedagogike. Delal je kot geološki korektor, normirec, obratovodja strojnih delavnic pri Proizvodnji nafte v Lendavi, učitelj in ravnatelj na Srednji tehniški šoli v Lendavi, kot vodja

delavnic, profesor in zadnjih deset let pred upokojitvijo (1990) kot pomočnik ravnatelja na Srednji tehniški šoli v Kranju.

S kiparstvom se je začel ukvarjati na začetku sedemdesetih let. Izdelal je več kot 2000 skulptur iz železa. Med njimi je tudi več monumentalnih skulptur (Upornik v Mokronogu, Mati v Zlatarju, Rudar v Sanskem Mostu idr.). Pred hišo v Kokrici je uredil »Vrt skulptur« s preko 40 velikimi skulpturami. Izdal je več zbirk aforizmov, peterostišij, sonetov, otroških pesmi in esejev. Več let je bil predsednik Haiku društva Slovenije in predsednik Sekcije umetnostnih varilcev, kovačev in livarjev Plamen pri Društvu za varilno tehniko Ljubljana.

Jože Volarič je imel prvo samostojno razstavo leta 1976 v Kranju. Med drugim je samostojno ali pa s soprogo Zlato Volarič razstavljal v Banji Luki, na Bledu, v Beogradu, na Blejski Dobravi, v Cerkljah na Gorenjskem, Čakovcu, Čresnovcih, Izoli, Jevnici, na Jesenicah, v Kobilju, Kokrici, Kölnu, Kotor Varošu, Kranjski Gori, Krapinskih Toplicah, Kropi, Lendavi, Litiji, Ljubljani, Ljubnem na Gorenjskem, Muti, Naklu, Otočah, Polšniku pri Litiji, Primskovem pri Litiji, Radovljici, Sanskem Mostu, Semiču, Skopju, Slovenski Bistrici, Svetozarevu, Škofi Loki, Tržiču, Turnišču, Vačah, Veliki Polani, Vrbovcu, Vreocih, Zagrebu in Zlatarju.

Jože Volarič je umrl 27. septembra 2012.

Dela Zlate in Jožeta Volariča so v naslednjih muzejih, galerijah in zbirkah: Muzej Međimurja v Čakovcu, Prva galerija naive Bosne in Hercegovine v Sanskem Mostu, Galerija samorastnikov v Trebnjem, Gorenjski muzej v Kranju, Galerija primitivne umetnosti v Zagrebu, Muzeju grada Vukovara, Musée d'art naïf Max Fourny v Parizu, Muzej naivne umetnosti v Svetozarevu, muzej v Belišću, Galerija Gadžin Han pri Nišu, Galerija izvirne umjetnosti v Zlatarju, Galerija Mladinskega naselja Lovorka Kukanić na Reki, Muzej naivne i marginalne umjetnosti v Jagodini, Muzej Moslavine v Kutini, Galerija naivnih umjetnika v Hlebinah, galerije v Banja Luki, Dudovici, Tavankutu, Vinodolu, Virju, Vrbocu idr.

O likovnem ustvarjanju Jožeta in Zlate Volarič so pisali: dr. Cene Avguštin, Maruša Avguštin, prof. Juraj Baldani, Aleksander Bassin, dr. Antun Bauer, Miroslava Mira Bošković, Viktorija Butkovič – Rayyes, dr. Damir Globočnik, prof. Katarina Jovanović, dr. Mirko Juteršek, Ivan Kreft, Ela Križnar, Pero Mandić, Zoran Markuš, Milica Maširević, Lea Mencinger, Vukašin Miljević, Ranko Pavlović, Zrinka Pillauer, Albina Podbevšek, Slobodan Ristić, dr. Ivan Sedej, Jovan Spremo, Tone Svetina, prof. Mirko Sviben, Tomislav Šola, Marijan Špoljar, Milorad Trajković idr.

Biografski podatki po: *Šopek odkorakanega veselja / O likovnem delu Zlate in Jožeta Volariča*, Kokrica 1997, str. 105, 127, 178, 180–185; katalogi in zloženske likovnih razstav, časopisni članki.

Gentleman, 64 x 22 x 15 cm

Kmečki punt – Gubčeva lipa, 73 x 45 x 47 cm

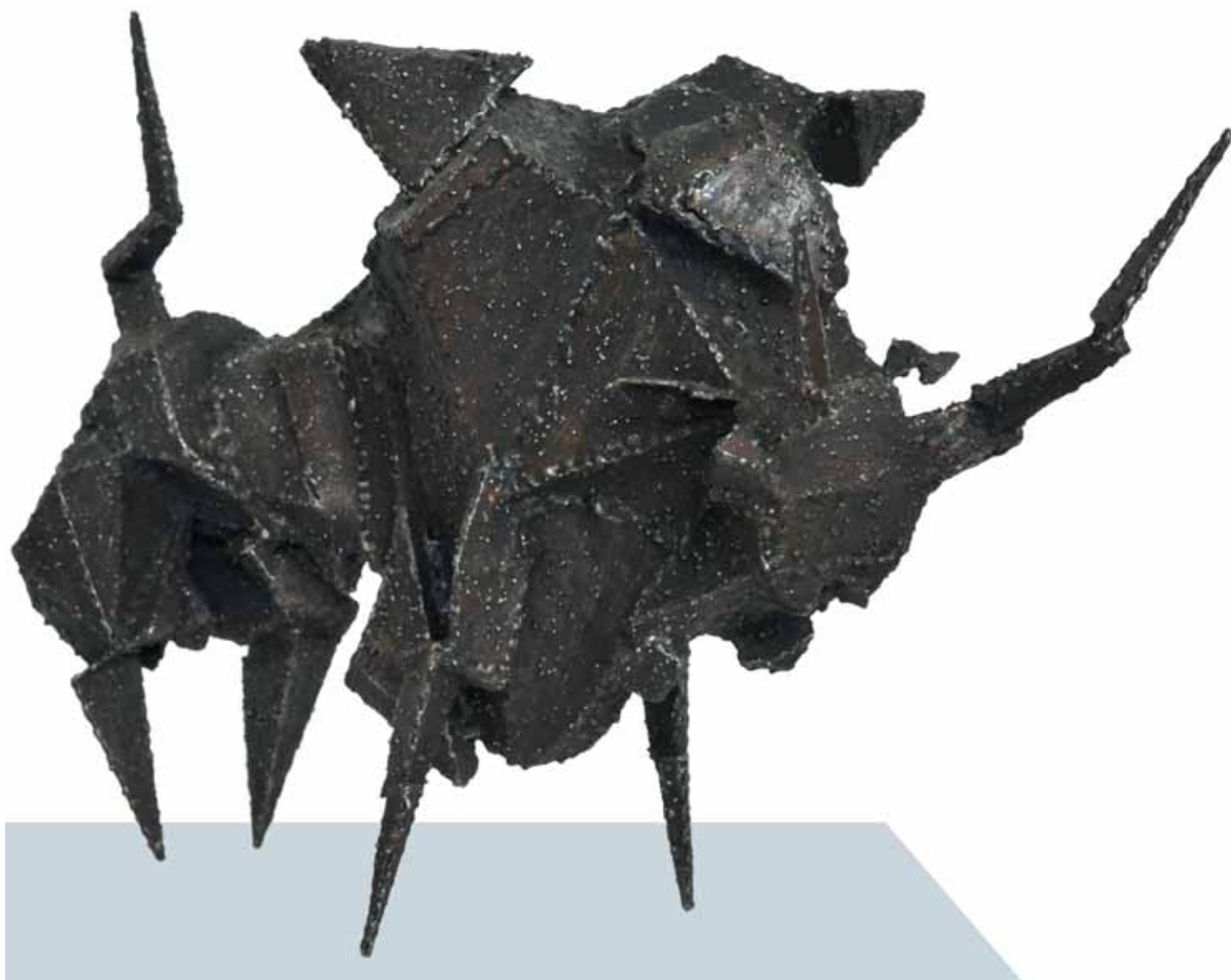
Ustoličevanje koroških vojvod, 36 x 44 x 41 cm

Ženske s cekarji, 38 x 23 x 23 cm

Vzpon, 95 x 27 x 30 cm

Konstruktivistični bik, 59 x 36 x 30 cm

Uporniki, 32 x 37 x 9 cm

Kalvarija, 85 x 46 x 50 cm

Človeška kalvarija, 92 x 33 x 30 cm

Pivci, 23 x 31 x 32 cm

Tamburaši, 26 x 51 x 6 cm

Orkester, 30 x 32 x 19 cm

Pijanci, 34 x 24 x 17 cm

Babilonski stolp, 90 x 25 x 25 cm

Voli, 20 x 35 x 35 cm

Kosci, 23 x 23 x 10 cm

Ženske s cekarji, 30 x 24 x 16 cm

Ledeni možje (Vrt skulptur, Kokrica)

JOŽE IN ZLATA VOLARIČ

Spominska razstava

Izbor del iz donacije družine Volarič

Galerija v Prešernovi hiši v Kranju, junij/julij 2013

Izdal:

Gorenjski muzej

Za Gorenjski muzej odgovarja: Marija Ogrin, direktorica

Gorenjski muzej, Tomšičeva 42, 4000 Kranj, www.gorenjski-muzej.si

Priprava razstave, uvodno besedilo in biografski podatki:

ddr. Damir Globočnik

Fotografije likovnih del:

Boštjan Gunčar

Oblikovanje kataloga:

Silva Sever

Tisk:

Pro grafika d. o. o.

Naklada:

500 izvodov

Kranj 2013

